

Oponentský posudek disertační práce Karolíny Bulínové *Taneční profese – její podoba a socioekonomický status na příkladu baletu ND v Praze do roku 1945 (případová studie)*

Téma, které Karolína Bulínová zvolila pro svoji disertační práci, nebylo zatím soustavněji pojednáno ani v českém, ani evropském/světovém kontextu a znamená tak pro taneční vědu vstup do dosud málo prozkoumané oblasti. Existují dílčí studie, jsou k dispozici izolované poznatky, ale celková představa o podobách a podmínkách profese tanečníka je dosud neucelená, útržkovitá, takže je obtížné zobecňovat a formulovat podložené soudy o této tematice. To jsou problémy, na které narazila i autorka předložené disertace a které ovlivnily konečnou podobu jejího textu.

Autorka se rozhodla věnovat podrobněji situaci profesionálních tanečnicků působících na scéně Národního divadla v Praze od jeho otevření do konce druhé světové války. To byla zásadní redukce původního záměru velmi širokého pohledu na profesi tanečníka jako takovou, který předložila na začátku svého doktorského studia. Zúžení tématu bylo v tomto směru logické a zcela přiměřené. I tak je totiž patrné, jak moc autorku zaměstnávalo shromáždění potřebných relevantních pramenů. Jak si každý taneční vědec uvědomuje, pátrání po pramenech vztahujících se k tanci vždy vyžaduje mnoho soustavné práce a mnohdy také zcela iracionální štěstí, abyste našli to, co potřebujete – neexistují soupisy tanečních pramenů natož specializované archívy nebo jejich oddělení (o momentálním víceméně uzavření jedné z nejdůležitějších badatelských institucí pro toto téma, divadelního oddělení Národního muzea v Praze nemluvě). Tyto skutečnosti svým způsobem ospravedlňují velkou plochu, které se v textu předložené disertace dostává právě citacím z pramenů, které vesměs dosud nebyly publikovány a mnohdy je zatím ani nikdo z badatelů nestudoval a ve své odborné práci nezužitoval. Vedle informací vztahujících se ke studovanému tématu existenčních podmínek tanečnicků ND mohou být tyto shromážděné prameny zdrojem i pro studium dalších otázek (namátkou mě napadá např. problém kategorií tanečních profesí a jejich terminologie, pracovního zatížení tanečnicků, ale samozřejmě i dalších vzdálenějších témat jako jsou sociální původ

tanečníků nebo konkrétní osudy jednotlivých osobností). Celková koncepce textu se mi tak jeví více jako historická/faktografická než problémová.

Název práce se mi zdá být zbytečně komplikovaný, i když v zásadě vystihuje obsah. Text disertace je logicky a přehledně koncipován a členěn na kapitoly a subkapitoly, řazen je v zásadě chronologicky. V Úvodu formuluje autorka záměr textu, který by možná mohl být přesněji konkretizován, charakterizuje zdroje, se kterými pracovala, poté následuje kapitola věnovaná problematice konceptů a pojmů, s nimiž se v textu pracuje (taneční profese, instituce/organizace). Hlavní část textu tvoří kapitoly věnované zaměstnaneckým poměrům tanečníků ND (kapitoly 2 a 3 s řadou podkapitol). Jednotlivá údobí jsou vždy nejdříve charakterizována z hlediska společenského/kulturního klimatu, umělecké činnosti a personálního obsazení souboru, pak následují podkapitoly věnované konkrétním existenčním tématům, obecnější pasáže jsou proloženy kapitolami věnovanými určitým osobnostem a jejich situaci jako zaměstnanců ND. Údaje týkající se poměrů tanečníků-zaměstnanců jsou doplněny pro srovnání údaji o dobových cenových a platových relacích, které by však mohly být lépe s hlavním textem provázány, nebo by mohly možná být situovány do příloh. V Závěru se autorka pokusila zobecnit některé poznatky, poukázat na další souvislosti (koncertní tanečník/tanečnice výrazového tance jako další fenomén meziválečné taneční profese), provázat studované období s následující poválečnou érou. Věnovala se tu především otázce společenské prestiže taneční profese s přesahem do současnosti.

V práci nejsou závažnější faktografické nedostatky. Na s. 20 není přesná informace o existenci/neexistenci profesních sdružení – již od 19. století existovaly společnosti tanečních mistrů na národní i mezinárodní úrovni (viz. diplomová práce Zilvarová, Daniela). V souvislosti s otevřením Národního divadla by bylo vhodnější mluvit o vlasteneckém, ne obrozeneckém nadšení (s. 32), poněkud sporné je tvrzení o vzniku baletního souboru v divadle v Brně až na konci první světové války, což platí víceméně pro český soubor, ne ovšem pro německý (s. 131), přesný název souboru, jehož byl v zahraničí členem I. Váňa-Psota, byl Ballets Russes de Monte Carlo (s. 131). Pojem kamenné divadlo je vysvětlen

poněkud nepřesně jako oficiální scény s kamennou budovou a klasickým repertoárem (s. 11, pozn. 4) – vhodnější by bylo charakterizovat takové divadlo jako stálé veřejné divadlo, eventuálně disponující vlastní budovou, financované alespoň částečně z veřejných prostředků.

Text má dobrou stylistickou a jazykovou úroveň, vyskytuje se v něm minimum gramatických chyb, občas se objevují „překlepy“ (zaměněná písmena, malé písmeno na začátku věty, chybějící druhá závorka apod.). Z hlediska informačního je matoucí vynechání slova Akademie v názvu naší fakulty (s. 14), záměna dat 1915 a 2015 (s. 20), Petr Horn/Hron (s. 25), chybný údaj o platu 160 zl u Adély Zieglerové (s. 40). Nelogické je vložení odstavce srovnávajícího poměry v Národním a Novém německém divadle do závorek (s. 129). Opakovaně se objevuje chybné psaní jména Paltrinierová místo Paltrinieriová.

Autorka dodržuje pravidla odborného textu v uvádění odkazů na zdroje a zpracování poznámkového aparátu, na několika místech však postrádám odkaz na zdroj (i když se někdy jedná o „obecně známé“ informace) - např. 2. odstavec na s. 24 – pojmy ballo, balletto atd., 3. odstavec na s. 31, 2. odstavec na s. 45. V seznamu pramenů a literatury by mohly být konkrétněji identifikovány jednotlivé archivní zdroje, u internetových zdrojů chybí údaj o datu přístupu (v poznámkách tyto informace uvedeny jsou). V soupisu příloh by také bylo vhodné uvést místo jejich uložení. Nejproblematictější složkou práce je tak zacházení s citacemi. Citací je obecně hodně, na některých místech se zdá být navíc citování zbytečné (s. 16, 2. odstavec). Jak již bylo řečeno, z hlediska historického, případně z hlediska zveřejňování pramenů mají četné citace určitou oprávněnost, bylo by však vhodné více s nimi pracovat. Autorka příliš spoléhá na výpovědní hodnotu, trefnost nebo zajímavost vlastní formulace citovaného zdroje a na to, že jejich smysl vyplývá z nich samých. Dostatečně citace nekomentuje, nerozebírá, snad v obavě, aby jen neopakovala řečené nebo příliš „po lopatě“ netlumočila čtenářům, co z citovaného vyplývá. Kritický komentář citovaných zdrojů je však zcela na místě. V textu je to zřetelně patrné např. na s. 49, 65. V řadě případů by pak bylo vhodnější obsah citace parafrázovat vlastními slovy.

Disertační práce Karolíny Bulínové má tedy určité koncepční nedostatky, navíc se autorce nepodařilo zcela využít potenciál materiálu, který

shromáždila, k formulování určitých problémových okruhů a jejich analýze. Na druhé straně jak jsem naznačila v úvodu, k zobecňujícím, problémově formulovaným závěrům je třeba mít k dispozici bohatý faktografický materiál jako oporu pro další teoretické úvahy. Takový materiál však není pro tanec jednoduše k dispozici, je třeba ho teprve nalézt a zveřejnit a k tomu pro specifickou tematickou sféru Karolína Bulínová svou prací významně přispěla. Vidím v ní tak zejména hodnotu přínosu pro historické poznání detailních okolností provozování tanečního umění. Práci přes vyslovené výhrady doporučuji k obhajobě.

V Praze 23. září 2016

Dorota Gremlicová

Otázky k obhajobě:

Existují v české nebo zahraniční odborné literatuře obdobně zaměřené studie týkající se taneční profese nebo jiných performativních uměleckých profesí?

K jakým dalším badatelským otázkám by bylo možné využít materiál, který jste shromáždila?